

לספר כדי לחיות...

תיאטרון עדות - מפגש בין-דורי בתהליך חינוכי טיפולי

**סיפור השרדותם ותקומתם של שורדי שואה
תושבי המועצה האזורית גדרות, בשיתוף הדור השני
וצעירים בני הדור השלישי**

יוצרי תיאטרון עדות - עירית ועזרא דגן, טיפול בדרמה, כתיבה בימוי והפקה

פליקס נוסבאום, "שעור בהיסטוריה", 1940, עפרונות וצבעי מים על נייר

מועצה אזורית גדרות

ועידת התביעות אשל ג'וינט - ישראל

אשל - האגודה לתכנון ולפיתוח שירותים חברתיים לזקן בישראל

'המשרד לאזרחים ותיקים' - מדינת ישראל עמותת תיאטרון עדות - "לספר כדי לחיות"

הפרויקט ה-47 בימי א', ג' 20, 22 בדצמבר 2015 ח', י' בטבת תשע"ו
בשעה 18:30, אולם בית העם בעשרת במעמד ראש המועצה האזורית גדרות - מר יוסי קנדלשיין

השואה היא אירוע טראומטי וייחודי שבוצע על ידי - עמים, מנהיגים ובני אנוש, ולפיכך הוא חייב להישמר כתמרור אזהרה לעולם החותר להתנהגות ולחיים מוסריים. זאת, לא רק למדינת ישראל ותושביה, אלא, ובעיקר לבני האדם בעולם כולו.

במקופה זו, כאשר ניצולי השואה הולכים ופוחתים, חובה עלינו לתעד ככל יכולתנו, את מירב הסיפורים והעדויות שעדיין ניתן לשמר. זאת, לצד החובה לטפל חברתית, פיסית וכלכלית בניצולים עצמם.

אחד האמצעים המוצלחים שפותחו בשנים האחרונות הוא - "תיאטרון עדות", המאפשר לדורות ההמשך, ללמוד ממקור ראשון את סיפורי השואה. אין לי ספק שהנוער החווה בתהליך הקבוצתי המשותף, בחזרות ובהצגות את החיבור לניצולים ולסיפוריהם, יהווה שגריר מעולה וממשיכו של זיכרון השואה, שאנו מחוייבים כעם להמשיך ולשמרו במעלה הדורות הבאים.

התיאטרון גם מאפשר להעלות את זיכרונותיהם ומסייע להם ברמה האישית, המשפחתית והחברתית. בשם הנהלת ג'וינט ישראל ואשל, אני מודה לכל שותפינו במיזם הנפלא ומאחל שנצליח במשותף להצמיד עוד קבוצות רבות במעלה התהליך.

יוסי היימן | מנכ"ל אשל, האגודה לתכנון ופיתוח שירותים למען הזקן בישראל

נפלה בחלקנו זכות גדולה לקחת חלק בפרויקט "תיאטרון עדות" המתקיים במועצה בשנה זו. פרויקט משמעותי זה, מאפשר הזדמנות נדירה ליצירת קשר בין הדור הצעיר לבין תושבי גדרות, ניצולי השואה, אשר הקימו כאן משפחות ויישובים לתפארת והם אלו המשמשים עדים אחרונים לזוועות השואה.

לזכור ולא לשכוח - "תיאטרון עדות" בא לספר את סיפורי השואה וגם להכיר ולהוקיר את הגיבורים ששרדו את התופת ולהנחיל את המורשת וההיסטוריה היהודית לילדינו, כחלק מהזהות הישראלית ומהתודעה הלאומית של כל אחד מאיתנו.

באמצעות החשיפה אל הסיפורים האישיים, דרך המפגשים המרגשים עם הניצולים והקשר הבינדורי הייחודי שנוצר, יכלו הצעירים ללמוד ולחוות את הפרק המשמעותי בהיסטוריה של העם היהודי ומדינת ישראל.

אני מבקש להביע את רחשי ליבי העמוקים והערכתי הרבה לניצולי השואה, תושבי גדרות ובמיוחד לכם, משתתפי ההצגה על האומץ להשתתף במפעל להנחלת מורשת השואה. פתחתם את סגור לבכם והשכלתם לשתף אותנו באורעות שעברתם. לכם, תלמידי בית הספר "גדרות", על תרומתכם להנצחת הזיכרון ע"י השתתפותכם בתהליך ובהצגה.

אני מברך ומודה לכל העוסקים במלאכת קודש זו - אשל, משרד הרווחה, מחלקת הרווחה, הנהלת בית הספר "גדרות", עמותת מרכז היום ועובדי מתנס גדרות על עשייה חשובה זו.

תודה מיוחדת לעיריית ועזרא דגן, אשר פועלים ביישובים רבים בארץ, להנצחת מורשת השואה ע"י יצירת מפגש בין ניצולי השואה ובין בני הנוער בחברה הישראלית.

יוסי קנדלשין | ראש מועצה אזורית גדרות

פרויקט מועצה אזורית גדרות הינו הפרויקט ה-47 של תיאטרון עדות. התוודעתי לעשייה המיוחדת והחשובה הזו בפרויקט התשיעי שהתקיים בחדרה ובו השתתפה אמי, אירה מובשוביץ. רבות, אם כי לעולם לא מספיק, דובר על חשיבותו של תיאטרון עדות, עבור ניצולי השואה, בהיותו כלי לחשיפתו ועיבודו של סיפורם האישי למען לא יישכח. זהו תהליך טיפולי וחברתי בעל ערך עליון. יתרה מכך, עלינו לשים לב ולהעריך את האפקט החינוכי ואת תרומתו האדירה של הפרויקט לחברה הישראלית כמו גם לכל נער ונערה המשתתפים בו. ולכן בדברי הפעם ברצוני להעלות על נס ולהאיר באור גדול דווקא את הצעירים המשתתפים בפרויקט.

בעידן זה בו בני הנוער ואולי לא רק הם מנהלים קשרים בינאישיים דרך "אתרים" "רשתות חברתיות" "בלוגים" "טוויטרם" וכד' וכאשר המילה "ניצולים" מתקשרת אצלם לניצולי תכניות הריאליטי, מתמסרת לה קבוצת בני נוער להקשיב באופן אמיתי, לגעת, ללטף, לחבק ולתמוך בקבוצת אנשים זקנים, ניצולי שואה, המכונסים בעצב גדול סביב נושא טעון וכבד, ומסייעים להם לפרוק את המשא, נמצאים איתם לאורך תהליך טיפולי מורכב ובסיומם התהליך אף מספרים את סיפורם על הבמה. אשרינו שנתברכנו בבני נוער כאלה ותודות לכל השותפים בפרויקט תיאטרון עדות עיריית ועזרא דגן והתומכים היקרים.

ישראל מובשוביץ | יו"ר עמותת "תיאטרון עדות לספר כדי לחיות"

תיאטרון עדות - מפגש בין-דורי בתהליך חינוכי טיפולי

מועדי ההצגות: יום א', ח' בטבת תשע"ו, 20 בדצמבר 2015, בשעה 18:30
יום ג', י' בטבת תשע"ו, 22 בדצמבר 2015, בשעה 18:30
אולם בית העם בעשרת

במעמד ראש המועצה האזורית גדרות - מר יוסי קנדלשיין

הזמנה!

לספר

תיאטרון עדות - מפגש בין-דורי

נס"ד

סיפור השרדותם ותקומתם של שורדי שואה
חברי מועצה אזורית גדרות, בשיתוף הדור השני
וצעירים בני הדור השלישי
יוצרי תיאטרון עדות - עירית ועזרא דגן, טיפול בדרמה, כתיבה בימוי והפקה

ליקס ונבאום

מועצה אזורית גדרות
ועידת התביעות אשל ג'וינט - ישראל

הרישום להצגה במזכירות היישובים

תיאטרון עדות הינו מסע חוויית בעל ערך חינוכי וטיפול עבור בני הנוער, הניצולים והקהילה כולה. מסע אשר לוקח את התלמידים והניצולים לדרך ארוכה ומשותפת בה נחשפים בני הנוער לסיפור האישי המורכב והכואב של המשתתפים. הקשר הבין דורי שנרקם במהלך המפגשים השבועיים בין התלמידים והניצולים, יוצר חוויה מיוחדת של קירבה, מעורבות, הדדיות ושימור הזיכרון. במהלך השנה שחלפה, עברו משתתפי פרויקט "תיאטרון עדות" תהליך משותף. הצעירים זכו למפגש אישי וחם עם הניצולים וסיפוריהם. הניצולים זכו להכיר בני נוער איכותיים, קשובים ותומכים. הם יכלו להפקיד בידי הדור הצעיר את זיכרון השואה ואת התקווה, ערך החיים, אהבת האדם, חשיבות הקשר עם העבר וערך התקווה והיציאה. המפגשים יצרו קשר מיוחד במינו, נרקמו יחסי חברות ואהבה בין המשתתפים. גשר זה בין זיכרון, כאב ותקווה, בין עבר, הווה ותמיד, בין מבוגרים וצעירים, ילווה כל אחד ממשתתפי הפרויקט.

אני גאה על הזכות שנפלה בחלקי לקחת חלק בשליחות נעלה זו להנציח את זיכרון השואה ולהיות שותפה למיזם חברתי כה חשוב. אני מבקשת להודות למשתתפים בתוכנית - המבוגרים והצעירים, ליוסי קנדלשיין - ראש המועצה האזורית גדרות, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, אש"ל, עמותת מרכז היום, ביה"ס האזורי גדרות, צוותי הספרייה ומתנ"ס גדרות. ולבסוף, תודה חמה ליוצרי התוכנית עירית ועזרא דגן.

חיה משה | עו"ס מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים

זכות גדולה נפלה בחלקם של תלמידינו להיות חלק מפרויקט "תיאטרון עדות". פרויקט ייחודי המחבר בין דור הצעירים של היום עם ניצולי השואה המעטים שחשפו את סיפוריהם האישיים בפני התלמידים. בפרויקט זה, העוסק בסיפוריהם האישיים של הניצולים שנכתב בשפת התיאטרון, נחשפים תלמידינו למפגש רגשי עמוק וחזק ההופך חוויה עוצמתית זו לויזואלית. אין ספק כי חשיבות פרויקט זה נעוצה בהעצמת הקשר של הנוער כיום למורשת התרבותית וההיסטורית של עמנו. סיפור השואה הוא סיפורו של העם היהודי לדורותיו. נוכח גילם של ניצולי השואה ומספרם המצומצם מוטלת עלינו חובת הנפת לפיד הזיכרון. המפגשים תרמו לעיצוב אישיותם ופיתוח החמלה והרגישות של תלמידינו במסע הארוך שעברו ונכונה להם הזדמנות להקשיב לסיפוריהם של השורדים.

הסיפורים יעלו בהצגה משותפת של התלמידים שהצליחו מבלי היותם שחקנים, להציג את ששמעו ואת החוויות החזקות עם הזדהות גדולה וקשר עמוק. ברצוני להודות לכל העושים במלאכה: למועצה האזורית "גדרות" לראש המועצה, מר יוסי קנדלשיין, למנהלת מח' הרווחה גב' חיה משה, על קידום היוזמה הברוכה, ולעירית ועזרא דגן על העבודה המסורה והמקצועית עם התלמידים והמבוגרים כאחד.

ניצה ידר | מנהלת בית הספר גדרות

אנו מבקשים להודות ל:

אש"ל - מגי גד מנהלת בכירה תחום קהילה
 משרד הרווחה והשירותים החברתיים - תמי מרוז - מפקחת ארצית תחום ניצולי השואה
 משרד הרווחה והשירותים החברתיים - נעמי אטיאס - מפקחת מחוזית
 יוסי קנדלשיין - ראש המועצה
 חיה משה - מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים
 ניצה ידר - מנהלת בית הספר גדרות
 מזל צרור - מחנכת בבית הספר גדרות
 מרים קפלן וצוות מרכז היום גדרות
 בקי שמי וצוות הספרייה היישובית
 למוטי מילר, לאורן ולצוות מתנ"ס גדרות
 תלמה שניצר מ- באר טוביה ובני רונן מ- גדרה על הבאת הפרויקט לגדרות

תיאטרון עדות - מפגש בין-דורי בתהליך חינוכי טיפולי

“Testimony Theater - To tell in order to live”

thanks to the professional assistance and financial support of:
JDC- Eshel and the Claims Conference

תיאטרון עדות - “לספר כדי לחיות” מפגש בין-דורי בתוכנית ארצית
ניצולי שואה, בני הדור השני ותלמידים בתהליך חינוכי טיפולי
בדרך טיפול בהבעה ויצירה אמנותית ודרמה-תרפיה, כתיבה ובימוי
“אות המופת החברתי” - כנס ישראל שדרות לחברה 2010 “פרס משואה לחינוך” 2013 - המכון הבינ”ל להוראת השואה

מועצה אזורית גדרות המחלקה לשירותים חברתיים

ועידת התביעות אשל ג'וינט-ישראל

ניהול תקציבי ומקצועי: **אשל** - האגודה לתכנון ולפיתוח שירותים חברתיים לזקן בישראל
מגי גד - ניהול פרויקט ארצי, מנהלת תכניות בכירה - אשל

יוצרי התוכנית, הנחייה, בימוי והפקה: **עירית ועזרא דגן** | עריכת עדויות והמחזה: **עירית דגן**
הלחנה, ניהול מוסיקלי ונגינה בפסנתר: **עמרי דגן** | כינור: **ליה שרמן**
גיטרה בס: **עמוס שטראוס** | שירה: **שני לוי, יובל לביא**
עיצוב מצגת: **עמרי דגן** | צילומים: **אביב זמר, אלכס גד ועזרא דגן**
הגברה ותאורה: **לאון קאושנסקי** | עיצוב ויצור אביזרים: **אירה ועקב מובשוביץ**

משתתפים:

שורדי שואה תושבי ישובי מועצה אזורית גדרות
אברהם בויקו, נחום הוך, תמר ואלד-בוכשטב, ז'אנה לנג-מיכלוביץ', מתניה מעוני, פטר קליין,
גיורא-ג'ורג'ה רחמילוביץ', ראובן שליין, חוה שמעון
בן הדור השני - בני רונן

ניתוב וליווי פרויקט תיאטרון עדות במועצה האזורית גדרות:

יוסי קנדלשיין - ראש המועצה
חיה משה - מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים
ניצה וידר - מנהלת בית הספר גדרות

בתמיכת **משרד הרווחה והשירותים החברתיים - מדינת ישראל** - השרות לזקן - היחידה לניצולי השואה
המשרד לאזרחים ותיקים - מדינת ישראל

המשרד
לאזרחים
ותיקים

עמותת תיאטרון עדות
“לספר כדי לחיות”

UJA Federation
of New York

קבוצת ישראלכוכב

ע"ש ישראל גורלניק

משרד הרווחה
והשירותים החברתיים
השרות לזקן

מעט היסטוריה של גדרות

המועצה האזורית **גדרות** הוקמה בשנת 1953, גדרות המקראית נזכרת בתיאור נחלת יהודה (יהושע ט"ו פס' 14) אשר המועצה שוכנת בתחומה ומכאן גם הרעיון לסמל המועצה, גור אריה יהודה.

המועצה הוקמה בתכנון אזורי, כאשר מערכות החינוך והשירותים הקהילתיים הוקמו במרכז האזורי עשרת, אותו מקיפים היישובים במעגל.

יישובי המועצה:

כפר אביב נוסד בשנת 1951 ע"י עולים חדשים ממצרים, ועל כך שמו לזכר יציאת מצרים שהתקיימה באביב. ב-1956 הצטרפו עולים מרוסיה.

עשרת הוקמה ב-1954, שמה ניתן לה ע"ש עשרת הבילויים הראשונים שהתיישבו בגדרה הסמוכה, הבתים נקנו ע"י אנשי עיר שביקשו לעבור לכפר. ב-1955 הוקמו בית הספר והמרפאה האזורית.

שדמה נוסד בשנת 1954, ביזמת התנועה "מן העיר אל הכפר". הישוב הוקם על מנת ליישב בו עולים מפרס, אולם הם סירבו להתגורר בו, המושב אוכלס בהדרגה, ואוכלוסייתו היתה הטרוגנית מלכתחילה, להבדיל מכפרים אחרים.

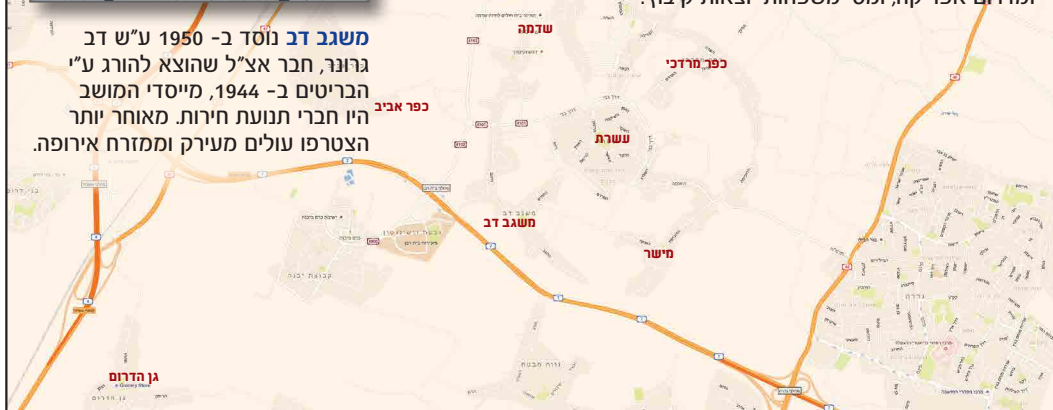
מישר נוסד ב-1950 ע"י ניצולי שואה שהגיעו מפולין, והקימו את ביתם במישר.

גן הדרום נוסד ב-1953, תושבי הכפר הראשונים הגיעו מעירק במבצע "עזרה ונחמיה".

כפר מרדכי נוסד ב-1950 ונקרא ע"ש מרדכי אליעז - השגריר הראשון של ישראל באנגליה. התושבים הראשונים הגיעו מאנגליה, סקוטלנד ומדרום אפריקה, ומס' משפחות יוצאות קיבוץ.

משגב דב נוסד ב-1950 ע"ש דב גרנר, חבר אצ"ל שהוצא להורג ע"י הבריטים ב-1944, מייסדי המושב היו חברי תנועת חירות. מאוחר יותר הצטרפו עולים מעירק וממזרח אירופה.

תיאטרון עדות - מפגש בין-דורי בתהליך חינוכי טיפולי

אברהם בויק

נולד בשנת 1924 בליפקין-פלאש ב-בסרביה, להוריו: אפרים בויק ובלומה סגל. אח ל- אריה בויק הצעיר בחמש שנים. בגיל 12 עבר למולדובה ב-1936 עברו לפייטרה ניימץ במולדובה. ב-1943 עם תחילת המלחמה שירת כפרטיזן, נאסר בבוקרשט ושוחרר ב-1944. ב-1947 הפליג לארץ באנייה "כנסת ישראל" שנתפסה בידי הבריטים ונוסעה הובל למאסר בקפריסין. עלה לארץ במסגרת עליית הנוער ב-1946. ב-1947 נשא את שושנה לבית ברקוביץ'. להם נולדה בת, אבינה-רגינה שנפטרה בגיל 50.

אברהם ושושנה גרו בתל אביב. אברהם שרת בחיל-הים בתפקיד רס"ר ועם שחרורו מצבא-הקבע עסק כמוודד מוסמך במנהל - מחוז תל אביב. לפני 4 שנים עבר לכוכב יאיר ומאוחר יותר עבר לעשרת בגדרות. לאברהם ושושנה 2 נכדים. היום גר אברהם אצל נכדתו אודליה.

נחום הוך

נולד בשנת 1928 בסיגד טרנסילבניה, להוריו יצחק-איזיק קופל ורייזל לבית מושקוביץ'. ב-1941 נולד אחיו יהודה. ב-1944 עם פלישת הגרמנים, עברו מ- טימישוארה ל- בורשה, באפריל 1944 נשלחה המשפחה למחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו. נחום ניצל ברגע האחרון מתא הגזים, הוריו ואחיו נרצחו שם. ב-25 בדצמבר הובל בצעדת-מוות לכיוון צ'כוסלובקיה ובקרונות פתוחים למחנה פרוסבורג ב-בווריה. באפריל 1945 הובל שוב במצעד-מוות לכיוון צ'כיה ובמחנה נוייבורג-פורוואלד שוחרר ע"י הצבא האמריקאי. באוסטריה מצא את אחות אמו, חזר לסיגד, ובטימישוארה מצא את שלושת דודיו בחיים, למד צורפות והצטרף להכשרה.

בנובמבר 1947 עזר בפעילות איסוף יהודים ברכבת בדרך לים השחור והפליג לארץ באנייה "פאן-יורק" שנתפסה בידי הבריטים ונוסעה גורשו לקפריסין. במרץ 1948 הוברח בסירה לארץ. שהה בבית עולים בנתניה. משם עבר לחיפה. ב-1949 נישאו נחום ואסתר לבית זרקו. כל השנים עסק בצורפות. ב-1961 העיד במשפט-איימן. לנחום ואסתר בת אחת: חגית, ושלושה נכדים.

תמר ואלד-בונשט

נולדה ב-1933 בחרובייטוב ליד לובלין בפולין להוריה יעקב ומרים לבית וורצל, אחות לדבורה, יהודית, רחל, וחנה. בשנת 1939, ברחה המשפחה מהבית והסתתרה ביער. שם נולדה אחת האחיות, חנה. מאוחר יותר ברחו לרוסיה, לכפר איבנוב ליד מוסקוה. עם התקדמות החזית הגרמנית ברחו לאוזבקיסטן. בדרך אבדה תמר להוריה והוכנסה לבית-יתומים. אחרי 8 חודשים נמצאה בידי ההורים. המשפחה חזרה לפולין.

תמר עלתה לארץ ב-1950 באנייה "גלילה" דרך "שער-עלייה" בחיפה, ומשם למחנה עולים באר יעקב וליפו. ב-1952 נישאה תמר לאברהם ואלד. תמר ואברהם גרו בגבעתיים, הרצליה, רחובות וראשל"צ. לתמר בת ובן: רבקה ועופר, ארבעה נכדים ונינה אחת.

ז'אנה לנג-מיכלוביץ'

ילידת 1938 בוקרשט, רומניה, להוריה סולומון והלנה לבית לבל, אחות קטנה לחנה הגדולה ממנה ב-7 שנים. ב-1944 הופצץ ונהרס ביתם, המשפחה נמלטה מבוקרשט לכפר בולנטין, שם שהו עד לסוף המלחמה.

ב-1945 חזרה המשפחה לבוקרשט וגרה בביתם של הסבא והסבתא, הורי אימה. בשנת 1960 נישאה למרטין לנג. הם עלו לארץ ב-1973, ב-5 באוקטובר, ערב מלחמת כיפור. ז'אנה עסקה כל השנים בסחר-חוף. לז'אנה ומרטין 2 בנות: עדינה וליאורה ושבעה נכדים.

מתנה מעוני

נולדה באתונה ביוון בשנת 1935 להוריה **אבי ומרי לבית מיונס**, אחות לישראל, **מיכייתה, מימי, ורבקה**. האב נפטר בעיר ארתה. ב- 1944 עם הכיבוש הגרמני נמלטו מארתה לאתונה. ב- 1945 חזרו לאתונה שם הוסתרה בביתה של משפחה יוונית. גם שאר האחים פוזרו אצל משפחות יווניות.

עם סיום המלחמה התאחדה המשפחה, עלו לארץ באנייה "הנרייטה סולד". לפני חופי הארץ נתפסו בידי הבריטים וגורשו למחנה בקפריסין. לאחר חצי שנה שוחררו ועלו לבסוף לארץ ב- 1946. בנהלל שוכנו הילדים אצל משפחות שונות. אצל מש' רביד. בשנת 1953 נישאה **מתנה לשלמה-סולומון** ועברו לבני ברק ומאוחר יותר לרמת גן.

למתנה ושלמה שני בנים: **יאב ויעקב**, 3 נכדים ו- 2 נינים.

פטר קליין

נולד בשנת 1932 בבודפשט הונגריה בן יחיד להוריו: **יצחק קליין ואירנה לבית ליבק**. ב- 19 במרץ עם פלישת הגרמנים הועברה המשפחה יחד עם עוד יהודים ל-"בית המסומן" בעיר. עם עליית השלטון הפשיסטי בהונגריה הועברו לבית המוגן. האב הובל למחנה כפייה בהונגריה ונרצח שם. בעזרת ניירות מזויפים השיגה האם עבודה כטבחית אצל משפחה נוצרית, שהוכרו כ"חסידי אומות עולם". ושם שהו עד ל- 1945. בתום המלחמה חזרו לעירם, לביתם שנשאר שלם.

ב- 1949 הצטרף פטר לתנועת "השומר הצעיר" ועלה לארץ במסגרת עליית הנוער באנייה "עצמאות" לקיבוץ כפר מנחם. האם עלתה לארץ אך לאחר שנה חזרה להונגריה. פטר התגייס לצה"ל ושרת 25 שנים בקבע בחיל התחזוקה ובחיל השריון והשתחרר בדרגת רב-סרן. ב- 1954 נשא לאישה את **לאה לבית לנדסברג**, גרו בחיפה ונולדו להם 2 בנים: **עמירם ז"ל וארנון**. פטר עסק בביטחון בעיריית אשדוד. ללאה ופטר ארבעה נכדים מבנם **ארנון** ו- 2 נינים.

ראובן שליין

נולד בשנת 1933 בעיר בודפשט בהונגריה. בן יחיד להוריו: **דיולה שליין וארז'בט-אליזבט לבית קולקה**. בסוף 1944 עם פלישת גרמניה לבודפשט הועברה המשפחה לבית נוצרי. לאחר 3 שבועות הועברו לגטו בודפשט. האם נעלמה ורק לאחרונה, לפני שנתיים נודע לראובן את שעלה בגורלה: היא נלקחה למחנה כפייה ושם נרצחה. בעזרת **פרנץ**, בעלה של אחות האב, הוברח ראובן לבית ברובע השביעי בבודפשט. שם הוסתר עד לסיום המלחמה ב- 1945, חזר לאבודה והחל ללמוד בתיכון היהודי.

ב- 1949 הוברח במסגרת תנועת השומר הצעיר לצ'כוסלובקיה ומשם לברטיסלאבה וליינה. דרך בארי באיטליה הפליג באנייה "גלילה" עד לחיפה, למחנה עולים בקריות ובמסגרת עליית הנוער עבר לקבוץ כפר מנחם. ב- 1951 שרת בנחל ובמסגרת הגרעין היה בין מקימי קיבוץ להב. בין השנים 75-57 שרת בקבע בדרגת רב-סרן. ב- 1958 נישא ל**רחל**. עסק בגידול פרחים ליצוא והוראת נהיגה. לראובן ורחל 3 בנים: **אייל, רן וניר** ו- 5 נכדים.

חיה שמעון - (הענצ'ע נוסן)

נולדה בשנת 1933 בפטרושו, טרנסילבניה, להוריה: **יעקב-נפתלי נוסן וחנה-זיסל לבית יזרעאל**. אחות לישראל-**ארוון**, **חיים-איציק**, **יוסף-מאיר**, **יטנה ומלכה**. האב נפטר ב- 1935 מהרעלה. ב- 1941 עברה המשפחה ל-**לנץ**, ולאחר שנתיים עברו ל-**הצג**. ב- 1944 עברו לגור בין כפריים מקומיים. ב- 1945 אסף האח ישראל, שהיה כבר נשוי, את חוה לביתו. האח **חיים-איציק** נספה באנייה "מפקורה" שהפליגה לפלשתינה וטורפדה בידי הגרמנים.

ב- 1947 הפליגה חוה לבדה עם בני תנועת "בני עקיבא" באנייה "פאן-יורק" על סיפון האנייה פגשה את אחיה **יוסף-מאיר**. האנייה נתפסה בידי הבריטים והם נשלחו לקפריסין. ב- 1948 אחרי שנה חוצי עלו לארץ וחוה הועברה לפנימייה "עלייה" ב-**פ"ת**. בהיותה בת 16 הצטרפה עם גרעין "בני-עקיבה" לקבוצת יבנה. ב- 1951 גויסה לצה"ל ושרתה בנח"ל. ב- 1957 נישאה ל**צבי**, שעלה עוד ב- 1935 וגרו בבית הוריו ברחובות. עם הולדת הבן הראשון עברו למושב עשרת. חוה עבדה כל השנים כאם בית ב"גבעת-ווישינגטון", ב"ישיבת הדרום" ברחובות וב"אחוזת-יעקב" בגן-יבנה. לחוה וצבי 2 בנים ובת: **אלדד, ריבה וקובי**, 7 נכדים ו- 13 נינים.

תיאטרון עדות - מפגש בין-דורי בתהליך חינוכי טיפולי

גיורא-ג'ורג'ה רחמילוביץ'

נולד ב- 1940 בטופצ'דר ביוגוסלביה להוריו הנריק ואירנה לבית וויאן, אח לבתיה. ב- 1942 עם פלישת הגרמנים, ברחו המשפחה לכפר הסרבי קרליבו. שם הוסתרו אצל משפחה סרבית חברים של האב. ב- 1945 עם השחרור חזרה המשפחה לביתם בטופצ'דר שנשאר בשלמותו על כל תכולתו. בינואר- 1948 עלתה המשפחה ארצה באונייה "קאפלוס". מנמל חיפה עברו למחנה העולים בבאר עקב ומשם לתלפיות בירושלים, למד בבית ספר "גאולים". ב-1952 עברה המשפחה למשגב-דב. ב- 1958 גוייס לצה"ל ושרת בחיל השריון. ב- 1964 נשא את אווה לבית איינהורן. רוב השנים עסק וניהל חברת הובלה וטרקטורים ומאוחר יותר חברה סיטונאית לבנין.

לגיורא ולאווה שלוש בנות: עינב, כרמית ורותם, ועשרה נכדים.

בני רונן (צימט) - דור שני

זה קרה לפני 65 שנים, נולדתי לזוג ניצולי שואה: ראובן - שגורש מעירנתו שליד צ'רנוביץ (אוסטרו-הונגריה-רומניה, אוקראינה היום) ובקושי שרד את מחנות העבודה בטרנסניסטרייה, ועוד פחות מכך סיפר. ואמא ברטה, "מיצי", שדיברה עוד פחות וסבלה הרבה יותר: "לעבור מחנה ריכוז, אמנם, בעירי שלי - צ'רנוביץ, אבל טרם הספיקותי להיגמל מה 'כפית של זהב איתה גדלתי כבת יחידה'.

כך אני מדמין את הגיגי מחשבתה. גדלתי בעיקר בחברת אחי הבכור, מנחם, חברי היחיד אז - מיותר לספר, מי היו החבר'ה בעיר

התחתית בחיפה. מתקופת הילדות: בקרית אליעזר שבחיפה, זכורים המשחקים על הדשא בשכונה, אודות האונייה-גרוטאה, "רפיח", שהביאה אותם ב-45, וטבעה לאחר שעלתה על שירטון בסמוך לאי יונוי. והתלחשויות אודות מחנה המעצר בקפריסין, ב-46, "כמחווה" בריטית, טרום הגעתם ארצה ב-47 ושיכונם לעוד שנת מעבר במחנה המעצר בעתלית. אך בלתי נשכחים מאז, מספר "חוויות": תיאורו של אבא (המעט שלא יכול היה להחזיק בתוכו), את סיום המלחמה, איך רצו אלפי "יויזלים" ("שלדי אדם") לעבר המזון שהוצנח להם, ופצצה מעלה את רובם השמימה.

איך "תיחמנו" אחי ואני את אמנו, כאשר רצינו להעלים חלקי מזון מארוחת ביה"ס שנשארו, מבלי שתרגיש. מידי פעם, צרחותיו של אבא בלילות. השיחרור הקבוע ששיחררה אותי אימי משיעורי התעמלות, עד כדי זכות לזייף חתימתה. כשבגרת: יציאתי לפנימייה של חיל-האוויר. והוכשרתי להיות טכנאי קשר קרקע. ובהמשך: שרות מלא ועוד שנת קבע בח"א. נישאתי: לרעייתי גבי, ולמקצוע האלקטרוניקה - כמהנדס, בתום לימודי, באוניברסיטת בן גוריון.

נולדו לנו 3 ילדינו: רעות, רן ורועי. אשר מסבים לי קורת רוח רבה. ובהמשך "הנדוניה" מרעות - 3 הנכדים: זוג תאומים בני שנתיים וחצי, ושירה "המחנכת" אותם בת -4 וכל אלה בתוך 40 שנות עבודה בהוראת המדעים בתיכונים ומכללות, וכן 5 שנים כעצמאי - "מדעים וממריאים".

שלט בחתונה רכבה: ווסטרבורק - אושוויץ ובחזרה...

תיאטרון עדות - מפגש בין-דורי בתהליך חינוכי טיפולי

אלבום משפחתי - קולאז' | עיצוב: סינל שפי

בית העם בעשרת

בית העם נבנה בשנת 1963 בסיוע תרומה מקרן היסוד, בתקופת כהונתו של מר בן ציון וייסמן ז"ל, ראש המועצה דאז.

המבנה הוקם ושימש כבית קולנוע, פעל בימי שלישי ובמוצאי שבת והיה מלא מפה לפה, זה היה המקום בו התכנסו התושבים מכל טווח הגילאים.

בבית הספר הוקמה ועדת קולנוע בראשותו של מר ישראל גורליניק המנהל, ועדה זו ערכה צנזורה ולא אפשרה לילדים ובני נוער להיכנס לסרטים שאינם תואמים לגילם.

במהלך השנים שופץ אולם הקולנוע והורחב, החוג לדרמה העלה על בימתו הצגות והחוג לבלט העלה את מופעי הסיום שלו במקום.

בית העם שימש לקיום הטקסים השונים של הקהילה, אף הובאו והוצגו גם מופעים והצגות מבחוץ.

בימים אלו שופץ בית העם ביוזמתו של ראש המועצה הנוכחי מר יוסי קנדלשיין, והקהילה כולה מצפה שיחודשו ימיו כקדם. המקום מסמל את הייחוד של גדרות כקהילה המכבדת את ערכי העבר ויחד עם זאת פניה אל הקידמה.

השירים בהצגה

"בדרך", "פרידה" - לאה גולדברג | "לכי ילדתי" - מרגלית סיון
 "שיר מן היום", "צעצועים" - אברהם סוצקבר, תרגום מיידיש - בני מר
 כל הלחנים והמנגינות - עמרי דגן

תיאטרון עדות - מפגש בין-דורי בתהליך חינוכי טיפולי

משתתפים - הדור השלישי, תלמידי שכבה ח' בביה"ס האזורי "גדרות"

מור אהרוני, גל בן דור, גל גורי, גיא תל-אור, גיא אביעד, יובל לביא, יהודה לוי, שני לוי, אופק אבנה, תמר מולר, ליאור מטודי, מיכאלה אריאב, נועם סטמפל, שחר כהן, שירז רפואה, שקד חנינוביץ'

תיאטרון עדות - הד לניצחון הרוח

שואה היא טראומה נפשית שאין מילים לתארה, ואין לה עדים. החוויות של הניצולים שנותרו ללא עיבוד ממשיות לחיות, בתוכם, ולהוות כל פעם מחדש, כאילו הן אינן חוויות מן העבר, אלא עדיין מתרחשות ומתקיימות. המתים דוממים, והניצולים נותרו ללא קול בהעדר מילים, שיוכלו לתאר את מה שחוו וראו. אלה ששמשו עדים מבחוץ סרבו לשאת בתפקיד, ונתרו אילמים, חרשים ועיוורים. חברי "תיאטרון עדות", העמידו במה להשמיע את מה שלפנים נותר ללא הד. קולם הפקיע את האלם. ניצולי השואה מספרים לעיתים, בפעם הראשונה את סיפורם באמצעות השפה הדרמטית.

התיאטרון מאפשר מסגרת לסיפור הטראומה, שיוצרת מרחק אסתטי, חוויה שאינה מציפה מדי.

ב"תיאטרון עדות", עם עזרא דגן כבמאי, ועירית דגן כמטפלת בהבעה ויצירה ובדרמה תרפיה, שיתוף בני הנוער בעשייה התיאטרלית, הוא מימד נוסף, כאשר הסיפור שהיה עד כה של הניצולים בלבד, הופך להיות למעין מסורת שבעל-פה שתימשך ותעבור מדור ודור. לבסוף, הקהל שיושב, מאזין ובוכה, יחד עם הניצולים, הופך להיות עד חי, למה שהיה עד כה, זיכרון קפוא בזמן.

בקבוצה מופלאה זו, עירית משתמשת בניסיונה הרב בתחום התיאטרון על מנת לאפשר לבני דורות אלו למצוא שפה שבאמצעותה יוכלו לספר את סיפורם זה לזה, מתוך רגישות רבה למורכבות של קבוצה כזאת, ולסכנה של ריטואלומטיזציה, עירית, מנצלת את כלי הדרמה כדי לעבוד עמם באופן לא מציף וכדי להכיל את עצמת רגשותיהם, ומאפשרת לכל אחד מבני הקבוצה לעבוד על פי יכולתו וצרכיו. הבמה שמעמידים עירית ועזרא דגן, יוצרת שותפות חדשה המשחררת את הניצול, מן המסע הכבד, ומעול הבדידות, ומעלה את זיכרון היחיד אל הזיכרון הקולקטיבי.

מלאכת התיאטרון של חברי "תיאטרון עדות" איננה עומדת בפני עצמה. היא קושרת אותם ואותנו אל עבודת התיאטרון שהתקיימה, בתוך אימי המחנות ונתנה מפלט לרוח האדם. הנאצים ניסו להשמיד את הגוף ולהרוס את הנפש, "תיאטרון עדות" הד לניצחון הרוח על כוחות הרשע, אז ועכשיו.

דר' צביה זליגמן | מומחית לטיפול בטראומה, יועצת ומלווה של פרויקט "תיאטרון עדות". פסיכולוגית קלינית במרפאת המבוגרים בשירות הפסיכיאטרי בבית החולים "איכילוב", ת"א.

צילומים מהחזרות

תיאטרון עדות - מפגש בין-דורי בתהליך חינוכי טיפולי

עזרא דגן

שחקן התיאטרון "הקאמרי" ת"א, במאי ומורה למשחק מסוגנן ופנטומימה. בוגר מגמת התיאטרון בבית ספר "רננים", הסטודיו של נולה צ'לטון ופנטומימה בסטודיו של קלוד קיפניס. שיחק בתיאטרון "הבימה" במשך 15 שנה. גילם את דמותו של רבי יעקב מנשה לברטוב, בסרט "רשימת שינדלר" של סטיבן שפילברג. חלק ממשפחתו, 6 נפשות בני משפחת פינטו שחייתה בפאריס, נרצחו באושוויץ.

עירית דגן

מרפאה בהבעה ויצירה, M.A. בדרמה תרפיה, שחקנית, מורה למשחק ובמאית תיאטרון. בוגרת בית הספר למשחק "בית צבי", וספרות עברית באוניברסיטה העברית. שיחקה בתיאטרון "הבימה" ובתיאטרון לילדים ולנוער. דור שני להורים ששרדו את אושוויץ ו"מחנתרת הבריחה" בהונגריה וטרנסילבניה, ושאיבדו את כל משפחותיהם יוסף ולוי בשנה האחרונה למלחמה.

תיאטרון עדות - על נושאי הליפיד, על חמלה נתינה ותקווה

השואה תשאר לעד כתקופה האפלה ביותר של ההיסטוריה, כאסון הגדול ביותר של האנושות. לעולם לא נוכל לעמוד על טיבו של הרוע המוחלט שהתגלה בשואה. כהמשך לרצון גרמניה הנאצית למחוק את זיכרון העם היהודי, קמים ומתרבים היום באירופה ובארצות הברית ארגונים מכחישי שואה.

אנו כאן, עושים ככל יכולתנו להנציח ולשמר, כדי שלא יישכח הנורא מכל, ויימשך החיבור בין הניצולים לבין הצעירים, הדור השלישי, נושא לפיד הזיכרון.

נכון, מאוחר, אך לא מאוחר מדי. בתיאטרון עדות אנו רואים הזדמנות לשמוע ממקור ראשון על אנטישמיות והשפלה, על קור, רעב, כאב ופחד, על פרידה פתאומית מהורים ואחים, ועל אובדן, מחסור ובדידות אין סופית. הדור השלישי, כמו נכדיהם של הניצולים, משוחררים מהנטל הכבד, הם שיגידו בעוד שנים: 'פגשנו ניצולי שואה אמיתיים. נגענו בהם, דיברנו אתם'. הנוער הנפלא והמסור הזה יכול לשמוע כאן ישירות מהניצולים סיפור אישי: להבין מהו 'הצד הארי' ולבטא מבלי להתבלבל: 'טראנססיסטר'יה'. שומעים בפעם הראשונה שמות של מחנות ריכוז, כפייה והשמדה, לומדים להבדיל בין אושוויץ, בירקנאו ובונה מונוביץ, וקולטים תאריכים: מתי זה התחיל בפולין, ובאיזו שנה בהונגריה וטרנסילוניה. שמות כמו מנגלה, יודקובסקי, קאסטנר, שינדלר, אנה פרנק, מונחים ומושגים כמו 'ליל הבדולח', 'יודנראט', 'הפתרון הסופי', 'אקציה', 'סלקציה' ו'טרנספורט'. 'קאפו', 'מוזלמן', 'גסטאפו', 'וורמאכט' ואס אס. 'רמפה', 'אפל', 'ניסויים רפואיים', 'מקלחות', 'קרמטורים' ו'צעדות המוות'; וכן: 'בריחה', 'הסתתרות' ו'זהות שאולה'. מילים מצמררות בשפה קשה ובלתי אפשרית: 'ראוס', 'שנל', 'פרפלוקטה-יודה', ומבינים את משמעותן של המילים: 'ללכת אל הגדר', והכול מתוך סיפוריהם האישיים של המבוגרים, והכל פונה אל הרגש ובא לידי ביטוי במחזה הכתוב ובהצגה על הבמה.

בערב ההצגה החוויה עצומה ומרגשת. יחד עם הסיפור הכואב נוצרת גם הרגשה של הזדככות. הקשר הנרקם והזיקה ההדדית בין המשתתפים חזקים ונמשכים גם בסיום ההצגות ואף לאחר סיום התהליך וסגירתו.

פּרויקט תיאטרון עדות - לספר כדי לחיות, מוקדש לז'וקה - שושנה (סופיה) לוי.

מחברי הוועד המייסד והיו"ר הראשונה של עמותת "תיאטרון עדות".

לז'וקה, ילידת העיר קלז' שבטרנסילבניה היו תעודות מזויפות, אך ז'וקה בחרה לוותר עליהן ולהצטרף למשפחתה. היא יצאה מבית החולים בו הסתתרה, הזמינה לעצמה כרכרה ו"נכנסה לגטו כמו מלכה". מהגטו הועברו היא ומשפחתה לאושוויץ. שם שרדה בזכות אצילות נפשה, תעוזת הנפש, הכוחות הבלתי ניתנים לתיאור ותפיסה. ז'וקה לא פחדה להביט בעיניו של דר' יוזף מנגלה בכל סלקציה ולא חששה להודות שהיא "יהודיה אמיתית", היא לא חשבה פעמיים לפני שגנבה אוכל מהמטבח, לא בשביל עצמה - אלא בשביל החלשים והמסכנים ביותר.

"בכל התקופה הזאת קיבלתי יותר סטירות מכל הנשיקות שקיבלתי בבית הורי, ועוד הייתי בת יחידה. אף פעם לא בכיתי. בברגן-בלזן, אחרי השחרור בכיתי. שמעתי יריות של תותחים והבנתי שכעת כבר מותר לבכות. כמו נהר יצאו הדמעות..." לז'וקה היה צורך נפשי לדבר וזה שמר על שפיות דעתה, "לי אין צורך לנסוע לאושוויץ. לא אדרוך על האדמה המקוללת הזאת. אני עכשיו בארץ שלי, כמה שיהיה כאן רע, לא אעזוב. בשום מקום לא אוהבים אותנו, אנחנו אפילו לא אוהבים את עצמנו. הפיצויים שלי זה הנכדים והילדים, הם הכי יקרים לי".

ז'וקה, נפרדה מאיתנו במפתיע בספטמבר 2012, כש לפנייה עוד כל כך הרבה תוכניות להמשך. אנחנו מודים לך - ז'וקה, על הכבוד שנתת לנו להיות משפחתך, על שלימדת אותנו מהי אהבה ללא גבולות ונתינה אין סופית, שלימדת אותנו כיצד לחיות ונתת לנו שנים מאושרות לציורך. אוהבים ולא נפסיק לאהוב. את ז'וקה, שלא הוסרת אף הצגה של תיאטרון עדות במשך שלוש-עשרה שנה, שלושים וחמישה פרויקטים, בשבילך תמיד אמרת: צפייה בהצגה תיאטרון עדות, היא כמו להדליק נר זיכרון לזכר הורייך.

עכשיו, תיאטרון עדות, מדליק נר לזכרך.

משפחת דגן, משפחת תיאטרון עדות.

עמותת תיאטרון עדות - לספר כדי לחיות (ע"ר)

נשיא כבוד: יעקב מובשוביץ | יושב ראש: ישראל מובשוביץ | מנכ"ל: נלי יצחקי

וועד מייסד:

חנה מרון ז"ל, חווה קליינברג ז"ל, אלנה קיאל, מירטה כהן, פנינה רוזנצוויג, מרדכי אלדר, טומי ברייער, אירמה בידרמן

ייעוץ והדרכה פסיכולוגית: דר' ציביה זליגמן - פסיכולוגית קלינית

וועדה מייעצת:

דר' עלית לוין | דר' יוני אלקינד | דר' אריה לוקר | יונה לוקר | דר' זאב הולנדר | אורי מנוס (תא"ל מיל') | עופר אופיר

ליל הבדולח, 1938, ברלין, שרלוט סלומן
(1917, גרמניה. נרצחה באושוויץ, 1943)